

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

2. Гуральник Н. П. Розвиток критичного мислення студентів мистецьких спеціальностей .Педагогічні науки: теорія та практика. 2022. № 3. С. 112-118.
3. Масол Л. М. Компетентнісний підхід у мистецькій освіті: сучасні виклики . Мистецтво та освіта. 2020. № 1. С. 2–7.
4. Козир А. В. Формування аналітичного мислення майбутніх музикантів Актуальні питання мистецької педагогіки. 2024. № 2. С. 33–39.
5. Бондаренко І. В. Цифрові технології у музичній освіті: виклики та перспективи . Освітні інновації. 2025. № 1. С. 55–61.
6. Цуркан М. В. Мирослав Скорик: стильові особливості творчості та національна ідентичність в українській музиці. Українське музикознавство. 2021. № 4. С. 25–33.
7. Скорик М. «Мелодії» та вибрані твори: інтерпретаційні підходи в сучасній виконавській практиці. Київ: Music Ukraine Publishing, 2019

КОВАЛЕНКО Наталія Дмитрівна

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ У ДОСЛІДЖЕННІ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Вивчення історії української мови є надважливим для формування національної ідентичності та збереження культурної спадщини, а особливо сьогодні – у час війни, поширення ворожих наративів про українську націю.

Для мовознавців, які досліджують постання й етапи розвитку української мови, критичне мислення є ключовим інструментом, адже вивчення цієї проблеми тісно взаємопов'язане не лише з різними галузями науки, а й з політикою, ідеологією та історичними міфами, що панували в часи імперій.

Зазначимо, що історію української мови часто викривлювали, подавали хибні твердження з метою применшення або й цілковитого заперечення її окремішності й давнини постання. У різні періоди, зокрема за часів російської імперської та радянської мовної політики, були намагання применшити її самостійність або представити як «діалект» іншої мови. Без критичного

мислення дослідники некритично відтворювати ці застарілі або ідеологічно вмотивовані наративи.

Джерела з історії української мови є різномірними: літописи, рукописи, художні тексти, офіційні документи. Їх створювали в різний час, умовах і з різною метою, але саме критичне мислення допомагає оцінювати достовірність таких джерел, враховувати контекст їх написання та відрізнити факти від будь-яких фальшувань. Прикладом критичного та науково достовірного осмислення мовних джерел для висновків про формування української мови є праці Івана Огієнка [1], Юрія Шевельова [2] та ін., у яких підтверджено, що українська мова сформувалася на основі праслов'янських діалектів, вона не є похідною від давньоруської «спільної» мови, а розвивалася паралельно, маючи унікальні риси вже в ранні періоди. Зазначимо, що в мовознавстві існувало багато гіпотез і наукових дискусій про формування української мови, а це потребує зваженого аналізу аргументів різних шкіл. Саме критичне мислення дозволяє не приймати жодну теорію як «даність», а перевіряти її на основі доказів, достовірних даних та ін.

Вивчення здобутків учених XIX – XX ст. через призму критичного аналізу, сучасні розвідки, присвячені дослідженню діалектного розмаїття української мови, переконують у тому, що важливим етапом вивчення еволюції мови є фіксація та укладання словників живого народного мовлення конкретної доби як правдивих свідчень матеріального та духовного життя українців. Крім того, для об'єктивного дослідження важливо розуміти, що мовні та етнічні ідентичності змінювалися з часом.

Нарешті, критичне мислення сприяє формуванню незалежної наукової позиції. Мовознавець не лише відтворює знання, а й аналізує, переосмислює та, за потреби, спростовує усталені погляди. Без критичного мислення дослідження зокрема історії української мови ризикують перетворитися на повторення міфів, а з ним воно стає справді науковим, об'єктивним і ґрунтовним.

Сьогодні, у час війни, це питання не лише науки, а й безпеки та ідентичності держави. Саме критичне мислення для мовознавців стає особливо важливим з кількох причин.

По-перше, мовні гасла про українську як мову окремої нації є частиною інформаційної війни. Заяви про «неіснування» українців чи «несамостійність, регіональність» української мови – це не наукові висновки, а політичні наративи, які мають на меті виправдати агресію ворога. Такі ідеї та висловлювання вже використовували в історії, згадаймо Валуєвський циркуляр, Емський указ та ін., коли українську мову обмежували або забороняли. Саме критичне мислення в дослідженні даних дозволяє відрізнити наукові аргументи від ворожої пропаганди.

По-друге, воно допомагає захистити академічну доброчесність, адже у складні часи зростає тиск, як зовнішній, так і внутрішній, приймати чи поширювати «зручні» або «емоційно привабливі» пояснення. Зауважимо, що

мовознавство має спиратися на ґрунтовні та безперечно наукові докази: застосування порівняльно-історичного методу, аналіз письмових пам'яток, виокремлення фонетичних, лексичних і граматичних закономірностей у розвитку слов'янських мов загалом та української зокрема. Критичний підхід не дозволяє підміняти науку ідеологією, навіть якщо ця ідеологія здається «своєю».

По-третє, це питання збереження мовної та культурно-звичаєвої спадщини, адже заперечення існування національної мови – це спроба фальшувати чи взагалі знищити частину історії народу. Критично мислячий дослідник може довести тяглість розвитку української мови, її самобутність і зв'язок з історією становлення славістики.

По-четверте, критичне мислення важливе для комунікації з міжнародною аудиторією, адже у світі, як це можемо спостерігати сьогодні, часто бракує інформації про історію України та української мови, тому науково обґрунтовані, чіткі й перевірені аргументи мають велике значення, тому що допомагають протистояти дезінформації на глобальному рівні.

І нарешті, критичне мислення захищає від ще однієї помилки – коли у відповідь на пропаганду виникає спокуса створювати власні спрощені або міфологізовані версії історії української мови, а це підриває довіру до науки.

Отже, в умовах війни критичне мислення – це інструмент не лише пізнання, а й опору: воно дозволяє зберігати правдиву історичну картину, протистояти маніпуляціям і водночас залишатися в межах наукової доброчесності.

Список використаних джерел:

1. Огієнко І. Історія української літературної мови. Київ, 2001.
2. Шевельов Ю. Історична фонологія української мови / пер. з англ. С. Вакуленко, А. Даниленко. Харків : Акта, 2002. XII, 1054. (Класика Української Науки).

КОВАЛЬ Людмила Михайлівна

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Креативність є основним ресурсом розвитку сучасної освіти. Всі учасники освітнього процесу зважають на оточуюче їх середовище, комфортні умови, взаємну підтримку та ентузіазм, які сприяють перебігу навчання, проте головною рушійною силою ефективності у освітньому процесі є все ж таки – особа вчителя. Сучасний вчитель – це унікальна особистість, яка має поєднувати в собі багато ролей, і від рівня розвитку його креативності, від уміння розвивати себе і постійно змінюватись, підлаштовуватись під умови та ситуації, модифікуватись

foreign sources for professional purposes	вищої освіти аналізу інформації з іноземних джерел для професійних цілей	
Denys Kibich Integration of critical and creative thinking as a resource for the innovative development of the individual in the academic environment	Кібич Денис Інтеграція критичного та креативного мислення як ресурсу для інноваційного розвитку особистості в академічному середовищі	146
Mariia Klepar Critical thinking in music analysis and performance practice	Клепар Марія Критичне мислення в музичному аналізі та виконавській практиці	148
Nataliia Kovalenko Critical thinking as a key tool in the study of the history of the Ukrainian language	Коваленко Наталія Критичне мислення як ключовий інструмент у дослідженні історії української мови	151
Liudmyla Koval Developing creative thinking skills in future physical education teachers	Коваль Людмила Формування навичок креативного мислення у майбутніх вчителів фізичної культури	153
Nadiia Kozachenko Critical thinking in the age of artificial intelligence	Козаченко Надія Критичне мислення в добу штучного інтелекту	156
Anna Kozlova Professional training of a psychologist for work in criminal proceedings	Козлова Анна Професійна підготовка психолога до роботи в умовах кримінального провадження	161
Olena Kolesova Developing critical thinking in technology students	Колесова Олена Розвиток критичного мислення у студентів технологічного напрямку	164
Lesia Kopchak Teaching cardiology to physical therapists	Копчак Леся Викладання кардіології для фізичних терапевтів	167
Svitlana Koroliuk Development of critical thinking and the ability to reflect among heads of secondary education institutions	Королюк Світлана Розвиток критичного мислення та здатності до рефлексії у керівників закладів загальної середньої освіти	169
Olena Kosianova Critical thinking as a cognitive and psychological resource for	Косьянова Олена Критичне мислення як когнітивний та	172